

Potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskuksen toimintakertomus 2020

Laatija: Tuija Ikonen 22.1.2021

Toiminnan käynnistäminen, henkilöstö ja talous

Vaasan sairaanhoitopiiri ja sosiaali- ja terveysministeriö olivat käynnistäneet keskustelun syksyllä 2019 valtakunnallisen koordinaatiotehtävän hoitamisesta. Vaasan sairaanhoitopiirin ky. toimitti 16.1.2020 sosiaali- ja terveysministeriölle hakemuksen valtionavustuksesta kansallisen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskuksen perustamiseksi. Samalla sairaanhoitopiiri käynnisti suunnittelun tarvittavasta henkilöstöstä ja käytännön toimeenpanosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi 12.5.2020 (Tiedote 117/2020) Vaasan sairaanhoitopiirille valtionavustusta kolmelle vuodelle yhteensä 3 miljoonaa euroa. Kyseessä on siirtomääräraha kolmelle vuodelle, ja määrärahan ehtona on 200 000 euron omarahoitusosuus vuoden määrärahaa kohden. Rahoituspäätös vuodelle 2020 on 1 miljoona euroa. Vuosien 2021-2022 avustusten perusteena olevat määrärahat vahvistetaan valtion 2021 ja 2022 talousarvioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti ohjausryhmän toimikaudelle 1.9.2020–31.12.2022 vastaamaan keskuksen yleisestä ohjauksesta (VN/15726/2020). Ohjausryhmässä oli 17 jäsentä, ja se kokoontui etänä kahdesti syyskaudella 2020.

Henkilöstön rekrytointi käynnistettiin maaliskuussa 2020, ja tehtäviin valitut henkilöt aloittivat joulukuun alkuun mennessä. Vuoden lopulla henkilöstöön kuului täysi- tai osa-aikaisesti 15 työntekijää (yksi sairauslomasijainen), joista kolme omarahoituksella. Henkilöstö on moniammatillista: viisi lääkäriä, seitsemän hoitajaa, kaksi farmasistia ja yksi viestinnän asiantuntija. Lisäksi toimintaan osallistui osa-aikaisesti kuusi muuta sairaanhoitopiirin työntekijää omarahoitusosuudella katettuna.

Vuoden 2020 aikana kustannuspaikan (1737) menot olivat 474 525 euroa, josta valtionavustuksesta maksatettavaksi osuudeksi tuli 278 635 euroa. Ensimmäisen toimintavuoden kulut olivat ennakoitua alhaisemmat henkilöstön odotettua hitaammasta rekrytoinnista ja koronapandemiasta johtuvien rajoitusten vuoksi. Lisäksi Potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskus huolehti 1.4.2020 alkaneen VN TEAS –hankkeen henkilöstön ja talouden suunnittelusta sekä raportoinnista (kustannuspailla 1738).

Toiminnan käynnistämistä sekä kehittämis- ja tutkimuslinjoja tukeva asiantuntijaneuvosto kokoontui yhteensä seitsemän kertaa. Loppuvuodesta ohjausryhmä nimesi uuden asiantuntijaneuvoston jäsenet.

Viestintä ja julkisuus

Keskus avasi 7.4.2020 verkkosivut suomen ja ruotsin kielellä valtakunnallista viestintää ja tutkitun tiedon ja hyvien käytänteiden välittämistä varten. Keskuksen sähköpostiosoitteeksi valittiin noharm@vshp.fi. Toiminnasta tiedotettiin sähköisellä uutiskirjeellä, joka ilmestyi 8 kertaa vuoden aikana. Sähköpostilla lähetetyn uutiskirjeen vastaanottajia oli 297 henkilöä. Keskus viesti myös twittertilin kautta (@patkeskus). Loppuvuodesta perustettiin lääkitysturvallisuutta käsittelevä Instagram-tili ja käynnistettiin potilasturvallisuustiedotteen suunnittelu.

Keskuksen toiminnasta tai henkilöistä kertovia artikkeleja julkaistiin ammatillisissa medioissa sekä valtakunnallisissa tai alueellisissa viestimissä ainakin 14 kertaa vuoden aikana. Näkyvyyttä saatiin sekä suomen- että ruotsinkielisissä paikallismedioissa (Vasabladet ja Ilkka-Pohjalainen) sekä Ylen suomen- ja ruotsinkielisillä kanavilla. Lisäksi TEAS-hankkeen käynnistämisestä uutisoitiin sekä ammattilaisille että väestölle suunnatuissa viestimissä.

Medi uutiset valitsi joulukuussa keskuksen johtajan terveystieteen 100 vaikuttajan joukkoon yhteistyön edistäjänä.

Toteutuneet tavoitteet

Toiminnan seuraamiseksi asetettiin valtionavustuspäätöksen mukaisesti tehtäväalueittain yksityiskohtaiset tavoitteet, joita seurattiin puolivuosittein.

[Kansalliset koordinaatiotehtävät ja verkostotoiminta](#)

Koronapandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi koordinaatiotehtäviä, asiantuntijayhteistyötä ja koulutusta edistettiin pääosin pitämällä webinaareja ja etäpalavereja.

Terveystieteen toimintayksiköiden yhteydenpidon ja ajankohtaisen tiedon jakamiseksi pidettiin maaliskuuhun aikana yhteensä 12 ad hoc -webinaaria teemalla ”COVID-19 ja turvallinen hoito”. Kohderyhmänä oli sairaanhoitopiirien johtavat viranhaltijat ja laadun ja turvallisuuden vastuhenkilöt. Puhujia oli laajasti eri sairaanhoitopiireistä, THL:sta, Fimeasta ja työterveyslaitokselta. Osallistumisia COVID-infoihin oli yhteensä 999 ja eri osallistujia yhteensä 383 henkilöä.

Yhteistyön jatkamiseksi perustettiin No Harm Experts –verkosto turvallisuuden ja laadun asiantuntijoille. Verkostolle luotiin keskustelualusta ja toukokuusta alkaen pidettiin yhteensä kuusi verkkotapaamista ajankohtaisista teemoista. Verkoston jäsenmäärä vuoden lopulla oli 162.

Potilas- ja asiakasturvallisuustutkimusta ja kehittämistä edistettiin kokoamalla Pohjanmaan alueen tutkija- ja kehittäjäverkosto (No Harm Bothnia) ja järjestämällä syyskaudella seitsemän seminaarin

sarja pääosin Pohjanmaan alueella toteutuneista potilas- ja asiakasturvallisuuden liittyvistä tutkimus- ja kehityshankkeista. Webinaarit pidettiin kaksikielisinä. Ne olivat kaikille avoimia ja maksuttomia. Yhteensä eri osallistujia kirjattiin 127 henkilöä. Webinaareista saatiin positiivista palautetta hyvistä luennoista ja potilas- ja asiakasturvallisuuden monialaisesta käsittelystä. Kehittämisehdotuksena toivottiin mahdollisuutta yhteiseen keskusteluun sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden käsittelyä myös käytännön työn näkökulmista.

Valtakunnallinen seminaari (webinaari) pidettiin 3.-4.9.2020 Vaasassa. Ilmoittautuneita oli 214 henkilöä. Tilaisuus alkoi No Harm Bothnia –posteriesityksillä. Luentojen aiheet liittyivät kansalliseen yhteistyöhön, tilannekuvaan ja mittarointiin sekä kehittämis- ja tutkimuslinjojen teemoihin. Pääpuhujana oli Karin Pukk Härenstamm Karolinska Institutetista Ruotisista.

Kansallisen potilas- ja asiakasturvallisuusstrategian ja toimeenpanosuunnitelman (2017–2021) sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille osoitetun toimeenpanon koordinointi vastuutettiin lokakuussa aloittaneelle keskuksen valtakunnalliselle tiimille. Toimeenpanon seurannan suunnittelu käynnistettiin No Harm Experts -verkoston tilaisuudessa. Tulevan kansallisen strategian valmistelusta avattiin suunnittelu sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Yhteistyötä STM:n hallinnonalan laitosten kanssa tehtiin Fimean kanssa lääkeinformaatioverkostossa ja Turvallinen lääkehoito –oppaan päivittämisessä ja laiteturvallisuuksessa sekä THL:n kanssa TEAS-hankkeessa ”Potilas- ja asiakasturvallisuuden tilannekuva ja seurantamenettelyt”.

Syyskuussa pidettiin verkostoitumistilaisuus Suomen infektioiden torjuntayhdistyksen ja Suomen Hygieniahoitajayhdistyksen kanssa. Sovittiin sairaalahygieniaan liittyvän kehittämislinjan perustamisesta.

Osallistuttiin Suomen potilas- ja asiakasturvallisuusyhdistyksen käynnistämään suunnitteluun laadun ja potilasturvallisuuden erityispätevyden perustamisen hakemiseksi Suomen Lääkäriliitolta.

Potilasturvallisuuden koulutus ja tutkimus

Ammattihenkilöiden perus- ja jatkokoulutuksen suunnitteluun osallistuminen sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden opetuksen edistäminen alkoivat potilasturvallisuuden professorin tehtävän käynnistymisen (1.8. alkaen) myötä. Keskuksen koulutus- ja tutkimustiimi käynnistyi marraskuussa. Vaasassa annettavan perus- ja jatkokoulutuksen sekä perehdytyksen potilasturvallisuutta koskevien osaamistarpeiden selvittämisen suunnittelu aloitettiin.

Turun yliopiston kanssa selvitettiin potilasturvallisuuden osaamistarpeita ja laadittiin osaamismatriisi pilotoitavaksi hammaslääketieteen perusopetuksen suunnittelussa. C7-kurssin hajautetussa opetuksessa oleville pidettiin myös 1,5 h opetus potilasturvallisuudesta operatiivisessa hoidossa.

Pohjanmaan alueen korkeakoulujen (Vaasan ammattikorkeakoulu, Novia ja Åbo Akademi) kanssa solmittiin aiesopimus 3 opintopisteen kokonaisuudesta oppilaitosten käyttöön ja avoimen korkeakoulun kautta jaettavaksi. Myös yhteistyötä Helsingin yliopiston YEK-koulutuksen, Oulun yliopiston lääkäreiden peruskoulutuksen ja Itä-Suomen yliopiston asiakas- ja potilasturvallisuuden koulutusohjelman kanssa käynnistettiin.

Tutkimushankkeista jatkettiin Vaasa 2017 –aineiston analysointia ja julkaisujen laatimista. Uusia väitöstutkijoita rekrytoitiin sekä tuettiin gradujen ja opinnäytetöiden valmistumista. Valtioneuvoston kanslian rahoittaman TEAS-hankkeen ”Potilas- ja asiakasturvallisuuden tilannekuva ja seurantamenettelyt” henkilöstön ja talouden fasilitointia hoidettiin Vaasan sairaanhoitopiirin saaman hankerahoituksen osuudella.

Suomen Lääkärilehdessä julkaistiin syyskuussa Kantapään kautta -kirjoitus ”COVID-19 koetteli turvallisuuskäytäntöjä” (SLL 37/2020). Keväällä 2020 tehtiin kyselytutkimus suojainten käytön haasteista ohjeiden yhtenevyydestä. Kysely esitettiin posterina 3.9. valtakunnallisen seminaarin yhteydessä.

Potilas- ja asiakasturvallisuusmenettelyjen ja työkalujen kehittäminen ja testaaminen

Keskuksen koordinoimien valtakunnallisten kehittämis- ja tutkimuslinjojen määrä lisääntyi neljästä kuuteen. Kehittämislinjojen kohteena ovat Osaamisen vahvistaminen, Never Events ja uusimpina Kotiin annettavat palvelut ja Sairaalahygienia. Tutkimuslinjojen aiheet ovat Tilannekuva ja Estettävät sairaalakuolemat. Linjat kokoontuivat suunnittelukokoukseen 4.9. valtakunnallisen webinaarin yhteydessä. Lisäksi kukin linja edisti tavoitteitaan suunnitelmiensa mukaisesti.

Vaasan sairaanhoitopiirissä työkalujen ja menetelmien testaamista ja jalkauttamista varten perustettiin akuuttihoitotiimi ja käynnistettiin simulaatiokeskuksen toiminnan kehittäminen. Osallistuttiin myös hankesuunnitteluun No Harm Test Bed –ympäristön luomiseksi.

Ensimmäisen vuoden aikana valmisteltiin tunnistamisen suositusta, potilasturvallisuuskortteja ja tehtiin yhteistyötä laiteturvallisuuden osaamiskriteereistä sekä suunniteltiin yhteistyötä estettävien sairaalakuolemien arvioimiseksi. Lisäksi käynnistettiin LOVE-näyttöpajojen standardointi.

Mittaaminen ja arviointi

Mittaamisen ja arvioinnin suunnittelua ja kehittämistä tehtiin TEAS-hankkeen puitteissa sekä osallistamalla Vaasan sairaanhoitopiirin tiedolla johtamisen kehittämiseen.

Potilaiden ja asiakkaiden osallistumisen vahvistaminen

Potilaiden ja asiakkaiden osallisuuden vahvistamiseksi tehtiin yhteistyötä yhteensä 9 potilasjärjestön kanssa mm. järjestämällä maailman potilasturvallisuuspäivän viikolla yhteinen seminaari ja osallistamalla Pohjanmaan alueen yhdistysten (POHY) seminaarin paneeliin. Puheenvuoroja pidettiin Muistiliiton kongressissa ja Vammaisfoorumin vaikuttajaverkostossa sekä ammattilaisille mm. Hygieniahoitaja yhdistyksen jäsenistölle ja farmaseuttien ja proviisoreiden erikoistumiskoulutuksessa (HY) ja tarjoamalla potilaan puheenvuoron Vaasan keskussairaalan potilas- ja lääkitysturvallisuuden asiantuntijoiden kehittämispäivään. Kirjoituksia julkaistiin Kipupuomi- ja Potilaslehdessä sekä SOSTE –kirjeessä. Useiden järjestöjen kanssa suunniteltiin ja sovittiin tulevan vuoden yhteistyötä.

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälistä yhteistyötä edistettiin nimeämällä Suomen edustaja OECD:n potilasturvallisuuskulttuurin arviointia koordinoivaan työryhmään. Keskus liittyi myös WHO:n ylläpitämään potilasturvallisuusverkostoon.

WHO:n potilasturvallisuuspäivän (Patient Safety Day) kansallinen webinaari järjestettiin 17.9. Keskus jakoi tietoa myös päivän muista tapahtumista ja oranssilla valaistuista kohteista sosiaalisessa mediassa. Henkilöstöturvallisuus on potilasturvallisuutta –teema yhdisti yhteensä 24 toimijaa, joiden joukossa oli sosiaali- ja terveysministeriö ja sen alaisia laitoksia, terveydenhuollon toimintayksiköjä, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattijärjestöjä, muita potilasturvallisuutta edistäviä yhdistyksiä ja järjestöjä sekä Potilasvakuutuskeskus. Valaistuja kohteita oli 27 eri puolilla Suomea.

Lääkitysturvallisuuskoordinaattori Marianne Kuusisto liittyi verkostojäseneksi kansainväliseen järjestöön Medication Safety Officers Society.